

Π.3.2.5 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

Α΄ Γυμνασίου

Θεματική ενότητα:
Ο Σωκράτης για τη φιλία

Τίτλος:
«Φιλία, μέγιστον αγαθόν»

Συγγραφή: ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ

Εφαρμογή: ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2014

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι .Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σεναρία και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνι 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Φιλία, μέγιστον αγαθόν

Εφαρμογή σεναρίου

Καλλιόπη Λαζαρίδου

Δημιουργία σεναρίου

Καλλιόπη Λαζαρίδου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

Τάξη

Α΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Από 29-1-2014 έως 12-2-2014

Σχολική μονάδα

Γυμνάσιο Κάτω Ποροΐων

Διδακτική / θεματική ενότητα

Ενότητα 10η: Ο Σωκράτης για τη φιλία [Ξενοφών, «Απομνημονεύματα» 2.4.1-7 (διασκευή)]

Διαθεματικό

Ναι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

Ι. Φιλολογικής Ζώνης

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (από μετάφραση)

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

Νεοελληνική Γλώσσα

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Νεοελληνική Λογοτεχνία

Π. Άλλα γνωστικά αντικείμενα

Αγγλική Γλώσσα

Εικαστικά

Θρησκευτικά

Μουσική

Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή

Φιλοσοφία

Χρονική διάρκεια

6 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: εργαστήριο πληροφορικής, αίθουσα με εξοπλισμό προβολής

II. Εικονικός χώρος: διαδίκτυο, ηλεκτρονική τάξη Edmodo

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Κρίνεται απαραίτητη η εξοικείωση του εκπαιδευτικού και των μαθητών με ομαδοσυνεργατικές διαδικασίες, πλοήγηση στο διαδίκτυο και διερευνητική προσέγγιση ψηφιακών πόρων. Παράλληλα, απαιτείται γνώση λογισμικών δημιουργίας αρχείων κειμένου, παρουσίασης, εννοιολογικών χαρτών και διαδραστικής αφίσας.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη

Το σενάριο στηρίζεται

Λαζαρίδου Καλλιόπη: «Φιλία, μέγιστον αγαθόν», Αρχαία Ελληνική Γλώσσα, Β΄ Γυμνασίου, 2014.

Το σενάριο αντλεί

-

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το συγκεκριμένο σενάριο διδασκαλίας επιχειρεί να καταδείξει τη σημαντικότητα των φιλικών σχέσεων στη ζωή του ανθρώπου και ταυτόχρονα να αναδείξει θετικές και αρνητικές πτυχές αυτών των σχέσεων. Το κείμενο του σχολικού βιβλίου αποτελεί την αφετηρία αλλά και σημείο αναφοράς ενός ταξιδιού στον χώρο και τον χρόνο, στα γράμματα και τις τέχνες. Οι μαθητές συνεργαζόμενοι σε ομάδες αναζητούν και αξιοποιούν ποικιλία ψηφιακών πόρων, ώστε με τα πολυτροπικά κείμενα που θα δημιουργήσουν να επιχειρήσουν να εξηγήσουν γιατί ασχολούνται με το ίδιο θέμα άνθρωποι που διαφέρουν ως προς τον τόπο και την εποχή που έζησαν, ως προς τις πολιτισμικές τους καταβολές, τα μέσα έκφρασης και τις επιδιώξεις τους.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Η ύπαρξη φιλικών δεσμών στη ζωή ενός ανθρώπου θεωρείται θεμέλιος λίθος για την ισορροπημένη ανάπτυξή του. Ειδικότερα στην εφηβεία η αναζήτηση φίλων είναι ενέργεια ταυτόσημη με την αναζήτηση της ταυτότητας του νεαρού ατόμου (Cole & Cole, 2002). Το κείμενο της 10ης Ενότητας με το κατάλληλο λεξιλόγιο και την αντιθετική του δομή συμπυκνώνει τους βασικούς άξονες προσέγγισης γύρω από το θέμα και αποτελεί ισχυρό ερέθισμα για να εκφράσουν οι έφηβοι μαθητές τις απόψεις τους βασιζόμενοι σε προσωπικές εμπειρίες. Το αρχαίο ελληνικό κείμενο προσεγγίζεται, λοιπόν, ως φορέας προβληματισμού και διαλέγεται με τα βιώματα του παρόντος και με δημιουργήματα διαφόρων εποχών. Από την οπτική αυτή ένα μάθημα

γλώσσας αποτελεί ταυτόχρονα και μάθημα για τον κόσμο στο πλαίσιο των πολυγραμματισμών (Κουτσογιάννης, 2012).

Οι δραστηριότητες που περιλαμβάνονται στην πρόταση διδασκαλίας ακολουθούν τις αρχές της μάθησης μέσω Σχεδιασμού, καθώς παρακινούν τους μαθητές να επεξεργαστούν και να αναδιαμορφώσουν τα δεδομένα των εργασιών τους και παράλληλα να εκφραστούν μέσα από πολυτροπικά περιβάλλοντα (Kalantzis & Cope, 2008). Ο παιδαγωγικός στόχος της διαδικασίας αυτής προσανατολίζεται στη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών που θα επιτρέψουν σε κάθε μαθητή μέσω της αλληλεπίδρασης με συμμαθητές και εκπαιδευτικό να προχωρήσει σε γνωστικό επίπεδο ανώτερο από αυτό που ήδη έχει κατακτήσει, κατά το πρότυπο της *ζώνης επικείμενης ανάπτυξης* (Vygotsky, 2008). Οι κατάλληλες συνθήκες δημιουργούνται στο πλαίσιο της ομάδας, όπου η μάθηση σύμφωνα με τις αρχές του κοινωνικού εποικοδομισμού αποτελεί προϊόν αλληλεπίδρασης σε συγκεκριμένες επικοινωνιακές περιστάσεις και μέσω της υλοποίησης κοινών δραστηριοτήτων (Foulin & Mouchon, 2001).

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές/ μαθήτριες:

- Να προβληματιστούν για τη σημασία της φιλίας στη ζωή του ανθρώπου.
- Να προσδιορίσουν τις αιτίες που οδηγούν τους ανθρώπους σε αντιφάσεις στο θέμα της φιλίας.
- Να κατανοήσουν τη διαχρονικότητα και την οικουμενικότητα των βασικών αναγκών αλλά και των ελαττωμάτων του ανθρώπου.
- Να προσεγγίσουν την αρχαία ελληνική γραμματεία ως κρίκο μιας αλυσίδας διαχρονικού και πανανθρώπινου στοχασμού.
- Να συνδέσουν τα βιώματά τους με τον θεωρητικό στοχασμό.

- Να γνωρίσουν μια σημαντική προσωπικότητα που επηρέασε την ανθρώπινη σκέψη.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώκεται οι μαθητές/ μαθήτριες:

- Να εντοπίσουν στοιχεία που χαρακτηρίζουν κείμενα φιλοσοφικού στοχασμού.
- Να συνδέσουν τη μορφή (αντιθετική σύνταξη) με το περιεχόμενο (αντίφαση λόγων και πράξεων) του κειμένου.
- Να γνωρίσουν το «λεύκωμα» ως κειμενικό είδος.
- Να αναπτύξουν λεκτικές ικανότητες που διευκολύνουν τη συνεργασία.

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές/ μαθήτριες:

- Να εξοικειωθούν με τη δημιουργική αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών.
- Να ασκηθούν στην κριτική διερεύνηση ψηφιακών πόρων.
- Να συγκρίνουν στάσεις και απόψεις άλλων ανθρώπων με τα προσωπικά τους βιώματα και να εκφράσουν πολυτροπικά τα συμπεράσματά τους.
- Να προσεγγίσουν κριτικά τις εργασίες τις δικές τους και των συμμαθητών τους και να αιτιολογήσουν τις επιλογές τους.
- Να καλλιεργήσουν δεξιότητες επικοινωνίας και επιχειρηματολογίας.
- Να δομήσουν ορθό, σαφή και περιεκτικό λόγο, που ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένες περιστάσεις.

Διδακτικές πρακτικές

Οι μαθητές εργάζονται σε ομάδες, δέχονται και προσφέρουν ανατροφοδότηση σχετικά με τα καθήκοντά τους, ώστε να καλλιεργήσουν και να ενδυναμώσουν δεξιότητες συνεργασίας. Ακολουθούν προφορικές και γραπτές οδηγίες, ενώ σταδιακά ενθαρρύνονται να αυτενεργήσουν και να διαμορφώσουν τον δικό τους τρόπο έκφρασης. Εντοπίζουν υλικό, επιλέγουν, απορρίπτουν, συνδυάζουν και ασκούνται σε

διαδικασίες οργάνωσης της σκέψης τους. Τέλος, εξοικειώνονται με τη χρήση περιβάλλοντος εικονικής τάξης.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Ο τίτλος του κειμένου «Ο Σωκράτης για τη φιλία» αποτέλεσε την αφορμή για μια συζήτηση μεταξύ των μαθητών σχετικά με τα χαρακτηριστικά και την αναγκαιότητα της φιλίας. Το θέμα αυτό έχει στενή συνάφεια με τα βιώματα και τις ανάγκες των εφήβων, οπότε η αρχική συζήτηση πυροδότησε το ενδιαφέρον τους για το περιεχόμενο του μαθήματος.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Η πρόταση αυτή καλύπτει τη διδασκαλία του κειμένου «[Ο Σωκράτης για τη φιλία](#)», που περιλαμβάνεται στο Α' μέρος της Ενότητας 10 του σχολικού εγχειριδίου για την Αρχαία Ελληνική Γλώσσα της Α' Γυμνασίου. Επιπλέον, οι διδακτικοί στόχοι που αναφέρονται στο [Βιβλίο του Εκπαιδευτικού](#) (σελ. 66) για τη διδασκαλία του συγκεκριμένου κειμένου αποτελούν μέρος της στοχοθεσίας του σεναρίου.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Η χρήση των Νέων Τεχνολογιών παρέχει στους μαθητές τη δυνατότητα ταχύτατης πρόσβασης σε δοσμένες πηγές, αλλά, κυρίως, τη δυνατότητα αναζήτησης και επιλογής από μία πληθώρα σχετικού υλικού. Έτσι, οι μαθητές στο ελεγχόμενο περιβάλλον διδασκαλίας σταδιακά υιοθετούν στάσεις ασφαλούς περιήγησης στον κυβερνοχώρο. Επιπλέον, η χρήση των εφαρμογών γραφείου ενός υπολογιστή επιτρέπει στα παιδιά να εκφραστούν πολυτροπικά και να συν-δημιουργήσουν (Ράπτης & Ράπτη, 2004).

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα Α' Γυμνασίου:

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ενότητα 10 [Ο Σωκράτης για τη φιλία](#)

[Βιβλίο του Εκπαιδευτικού](#)

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]:

Αριστοτέλη, [Ηθικά Νικομάχεια, 1169b3–1170b19](#). Στο *Αριστοτέλους Ηθικά Νικομάχεια*. Ι–ΙΙ.1993. Μτφρ. Β. Μοσκόβης. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Αριστοτέλη, [Ηθικά Νικομάχεια, 1171a21–1172a15](#). Στο *Αριστοτέλους Ηθικά Νικομάχεια*. Ι–ΙΙ.1993. Μτφρ. Β. Μοσκόβης. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Κικέρωνα [«Περί φιλίας»](#). Στο *Κικέρων, Περί Φιλίας*, Μτφρ. Μαρία Κεκροπούλου, εκδ. Ενάλιος, 1997, σελ. 30-32 [πηγή: Ψηφιακό Σχολείο]

Γρηγορίου του Θεολόγου [11ος λόγος](#). Στο GREGORIUS NAZIANZENSUS (Gregorius Theologus, Patriarcha Constantinopoleos, 329-381). LEXICON IN ORATIONES GREGORII NAZIANZENI, Migne PG 35. [πηγή: Ιστοσελίδα nektarios.gr στο δίκτυο του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου]

Χαλίλ Γκιμπράν [Για τη φιλία](#) [πηγή: Ιστολόγιο «Αντικλείδι».]

Χόρχε Λουίς Μπόρχες [Ποίημα στους φίλους](#). Στο *Χόρχε Λουίς Μπόρχες, Ποιήματα*. μτφρ. Δ. Καλομοίρης. Ελληνικά Γράμματα. 1995. [πηγή: Ψηφιακό Σχολείο]

Θεώνη Αποστολοπούλου [Η φιλία στους εφήβους](#). [πηγή: ιστολόγιο my family]

Ειρήνης Βενιού [Ο κολλητός κάνει καλό στην υγεία](#), εφημ. «Το Βήμα», 13/2/12.

[Πώς να γίνετε καλύτεροι φίλοι με τους φίλους σας](#). [πηγή: ιστολόγιο «Ο Κόσμος της Ψυχολογίας»]

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Βίντεο

«[Σωκράτης](#)». Ντοκιμαντέρ της σειράς «Animated Φιλόσοφοι» της ET3, Σκηνοθεσία-σενάριο Γιώργος Χατζηβασιλείου. [πηγή: YouTube]

Ιστοσελίδες

- Ελληνικά Βικιφθέγματα: [Φιλία - Φίλοι](#) [Διαδικτυακή Επιτομή Ρήσεων και Αποφθεγμάτων]
- Γνωμολογικόν: [Φιλία](#) [Ιστολόγιο Γνωμολογικόν: Αποφθέγματα, Γνωμικά, Αφορισμοί, Ρητά, Παροιμίες και άλλα]
- [Μέγα Λεξικό της Ελληνικής Γλώσσας](#) των Liddell, H.- Scott, R. 1901-1904 [1897]. τ. I - IV. Μτφρ. Ξ. Μόσχος - Μ. Κωνσταντινίδης. Αθήνα: Ι. Σιδέρης. [πηγή: Πανεπιστήμιο Αιγαίου – Τμήμα Μαθηματικών: Εργαστήριο Υπολογιστικών Μαθηματικών, Μαθηματικού Λογισμικού και Ψηφιακής Τυπογραφίας].
- Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [πηγή: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]:
Σώματα Κειμένων - [Ανθολόγιο Αττικής Πεζογραφίας](#)

Διδακτική πορεία / στάδια / φάσεις

Πριν από την έναρξη της δραστηριότητας αφιερώθηκε μία διδακτική ώρα για την εγγραφή των μαθητών στο [Edmodo](#) και την εξοικειώσή τους με το περιβάλλον, τη συγκρότηση των ομάδων και την επεξήγηση του τρόπου εργασίας κατά τη διάρκεια του σεναρίου. Ακολούθησε συζήτηση σχετικά με τους στόχους του μαθήματος, τα καθήκοντα των μαθητών και το χρονοδιάγραμμα εργασίας, προκειμένου να διαμορφωθεί το μαθησιακό συμβόλαιο αυτής της δραστηριότητας.

Α΄ Φάση

(4 διδακτικές ώρες)

Η φάση αυτή υλοποιήθηκε στο εργαστήριο πληροφορικής σε δύο δίωρα και συμπύκνωσε την Α΄ και Β΄ Φάση του σεναρίου στο οποίο στηρίζεται. Με αφορμή τον τίτλο της ενότητας έγινε μια σύντομη συζήτηση σχετικά με τη φιλία, κατά την οποία οι μαθητές διατύπωσαν τις απόψεις τους σχετικά με την αναγκαιότητα αλλά και τα προβλήματα των φιλικών σχέσεων στη ζωή των εφήβων. Ενημερώθηκαν, στη συνέχεια, για την αποστολή τους να συντάξουν ένα ψηφιακό λεύκωμα για τη φιλία.

Ακολούθησε η προβολή επιλεγμένων αποσπασμάτων από το βίντεο «[Σωκράτης](#)» της σειράς «Animated Φιλόσοφοι» της ET3 - επιλέχθηκαν οι ενότητες α) Η εποχή του Σωκράτη (1.18΄΄-5.15΄΄), β) Η μέθοδος της διδασκαλίας του Σωκράτη (8.41΄΄-13.30΄΄) και γ) Το τελευταίο μάθημα του Σωκράτη (17.31΄΄-23.58΄΄). Στο τέλος της προβολής οι μαθητές εξέφρασαν προφορικά τις εντυπώσεις τους από τη ζωή και το έργο του φιλοσόφου.

Ακολούθησε η ανάγνωση του κειμένου από τη διδάσκουσα και η διερεύνηση των βασικών νοηματικών αξόνων: τα χαρακτηριστικά του καλού φίλου από τη μια και οι επιλογές των ανθρώπων από την άλλη (1ο Φύλλο Εργασίας). Οι μαθητές, χωρισμένοι σε ομάδες, αποτύπωσαν τη διάσταση ανάμεσα στα λόγια και τα έργα των ανθρώπων της εποχής του Σωκράτη με τη δημιουργία ενός εννοιολογικού χάρτη (κοινή εργασία για όλες τις ομάδες). Αξιοποιήθηκε το λογισμικό [Text2Mindmap](#), επειδή δε χρειάζεται εγκατάσταση. Στη συνέχεια, έγινε σύντομη συζήτηση στην ολομέλεια με στόχο οι μαθητές να συνδέσουν το περιεχόμενο του κειμένου με την άποψη του Κικέρωνα που αναφέρθηκε στο βίντεο ότι ο Σωκράτης κατέβασε τη φιλοσοφία από τα ουράνια στη γη και την έβαλε στα σπίτια των ανθρώπων.

Οι μαθητές προχώρησαν στη σύγκριση των απόψεων του Σωκράτη για τη φιλία, όπως τις γνώρισαν από το κείμενο του Ξενοφώντα, με τις αντίστοιχες απόψεις άλλων διανοητών από διάφορες εποχές. Κάθε ομάδα δημιούργησε ένα αρχείο της επιλογής της (κείμενο, παρουσίαση ή ανάρτηση ως σημείωση στο Edmodo) με το οποίο ενημέρωνε τις άλλες ομάδες για τις απόψεις των δημιουργών και διατύπωνε τα συμπεράσματά της από τη συγκριτική μελέτη. Παράλληλα, κάθε ομάδα επιχείρησε να εμπλουτίσει τον εννοιολογικό χάρτη της προηγούμενης άσκησης με νέα στοιχεία που συμπληρώνουν τα χαρακτηριστικά του καλού φίλου.

Η [πρώτη ομάδα](#) επισκέφτηκε την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα και μελέτησε δύο αποσπάσματα από τα «Ηθικά Νικομάχεια» του Αριστοτέλη: [Αριστοτέλη, Ηθικά Νικομάχεια, 1169b3–1170b19](#) και [Αριστοτέλη, Ηθικά Νικομάχεια, 1171a21–](#)

[1172a15](#) . Η [δεύτερη ομάδα](#) μελέτησε ένα απόσπασμα από το έργο του Κικέρωνα «[Περί φιλίας](#)» και ένα απόσπασμα από τους λόγους του [Γρηγορίου του Θεολόγου](#). Η [τρίτη ομάδα](#) ασχολήθηκε με το κείμενο «[Για τη φιλία](#)» του Χαλίλ Γκιμπράν και το «[Ποίημα στους φίλους](#)» του Χόρχε Λουίς Μπόρχες. Τέλος, η [τέταρτη ομάδα](#) αξιοποίησε τρία άρθρα σχετικά με τη φιλία: «[Η φιλία στους εφήβους](#)», «[Πώς να γίνετε καλύτεροι φίλοι με τους φίλους σας](#)», «[Ο κολλητός κάνει καλό στην υγεία](#)».

Τέλος, με την 4^η άσκηση κάθε ομάδα ανέλαβε να εντοπίσει μόνη της και να παρουσιάσει στους υπόλοιπους συγκεκριμένο αριθμό έργων από διαφορετικό χώρο: η πρώτη ομάδα κλήθηκε να εντοπίσει και να παρουσιάσει τέσσερα έως πέντε τραγούδια, ελληνικά ή ξένα, η δεύτερη ομάδα να αναζητήσει τρία έως τέσσερα λογοτεχνικά κείμενα, η τρίτη ομάδα ανέλαβε να παρουσιάσει δύο έως τρεις σχετικές κινηματογραφικές ταινίες και η τέταρτη ομάδα να συγκεντρώσει επτά έως οκτώ αποφθέγματα και παροιμίες. Ο εκπαιδευτικός, όπου χρειάστηκε, λειτούργησε καθοδηγητικά τόσο ως προς τη επιλογή των κατάλληλων λέξεων - κλειδιών για τις μηχανές αναζήτησης, όσο και για την καταλληλότητα των ψηφιακών πόρων που εντόπιζαν.

Β' Φάση

(2 διδακτικές ώρες στο εργαστήριο πληροφορικής)

Στη φάση αυτή οι ομάδες αναδιαμορφώθηκαν περιλαμβάνοντας ένα μέλος από κάθε προηγούμενη ομάδα. Το τελικό προϊόν που ανέλαβαν να καταθέσουν οι νέες ομάδες ήταν η δημιουργία λευκώματος - διαδραστικής αφίσας με θέμα τη φιλία, όπου ενσωματώθηκε υλικό από κάθε προηγούμενη εργασία (αρχείο κειμένου ή παρουσίασης, εικόνα, σύνδεσμος και ό,τι άλλο είχε δημιουργηθεί) ([Φύλλο Εργασίας 2](#)). Οι μαθητές αξιοποίησαν το [Padlet](#), καθώς δεν απαιτεί λογαριασμό και είναι εύκολο στη χρήση του. Το περιεχόμενο και η μορφή της αφίσας καθορίστηκε από τις επιλογές των μαθητών. Επιπλέον, στο στάδιο αυτό κλήθηκαν να συντάξουν ένα

κείμενο με τις απόψεις που πιθανολογούν ότι θα εξέφραζε ο Σωκράτης, αν ζούσε στη σύγχρονη εποχή.

Ακολούθησε συζήτηση στην ολομέλεια, ώστε να ερμηνευτεί το γεγονός ότι ασχολούνται με το ίδιο θέμα άνθρωποι που διαφέρουν ως προς τον τόπο και την εποχή που έζησαν, τις πολιτισμικές τους καταβολές, τα μέσα έκφρασης και τους στόχους τους. Η διαδικασία ολοκληρώθηκε με την αιτιολογημένη αξιολόγηση (προφορικά) κάθε αφίσας από τις άλλες ομάδες, η ανάδειξη της καλύτερης και η ανάρτησή της στην ηλεκτρονική τάξη του σχολείου στο Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο.

Η αξιολόγηση των μαθητών από τον διδάσκοντα γινόταν σε κάθε φάση με κριτήρια την κατανόηση του διδαγμένου κειμένου και τη συμμετοχή και τη συμβολή του καθενός στο ομαδικό έργο. Επίσης, κρίθηκε και ο βαθμός αξιοποίησης όλων των προηγούμενων εργασιών στην τελική αφίσα-λεύκωμα.

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φύλλο Εργασίας 1 – Ομάδα Α

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Σε οποιαδήποτε φάση της εργασίας σας χρειαστείτε Λεξικό Αρχαίας Ελληνικής

Γλώσσας, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε την ψηφιοποιημένη μορφή του λεξικού [Liddell Scott](#)

1. Αφού μελετήσετε το κείμενο με τη βοήθεια των γλωσσικών σχόλιων, να αποτυπώσετε σε έναν εννοιολογικό χάρτη το περιεχόμενό του: η μία κεντρική έννοια θα είναι τα χαρακτηριστικά του καλού φίλου και η άλλη οι επιλογές των ανθρώπων. Προσπαθήστε να αναδείξετε τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στις δύο έννοιες.

Αν δε γνωρίζετε κάποιο σχετικό λογισμικό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το [Text2Mindmap](#).

2. Επισκεφτείτε την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα και μελετήστε δύο αποσπάσματα από τα «Ηθικά Νικομάχεια» του αρχαίου Έλληνα φιλόσοφου Αριστοτέλη (έζησε 384 - 322 π.Χ.): [Αριστοτέλη, Ηθικά Νικομάχεια, 1169b3–1170b19](#) και [Αριστοτέλη, Ηθικά Νικομάχεια, 1171a21–1172a15](#). Συγκρίνετε τις απόψεις του Αριστοτέλη σχετικά με τη φιλία με τις αντίστοιχες απόψεις του Σωκράτη, όπως αποτυπώνονται στο κείμενο του σχολικού βιβλίου. Με ένα αρχείο της επιλογής σας να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για τα συμπεράσματα της εργασίας σας.
3. Αξιοποιώντας το περιεχόμενο των κειμένων που διαβάσατε στην προηγούμενη άσκηση, να εμπλουτίσετε τον εννοιολογικό χάρτη της άσκησης 1 με νέα στοιχεία που συμπληρώνουν τα χαρακτηριστικά του καλού φίλου.
4. Να εντοπίσετε και να παρουσιάσετε στους συμμαθητές σας τέσσερα έως πέντε τραγούδια που έχουν ως θέμα τους τη φιλία μεταξύ των ανθρώπων. Σκεφτείτε τις κατάλληλες λέξεις - κλειδιά που θα χρησιμοποιήσετε στη μηχανή αναζήτησης.

Φύλλο Εργασίας 1 – Ομάδα Β

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Σε οποιαδήποτε φάση της εργασίας σας χρειαστείτε Λεξικό Αρχαίας Ελληνικής

Γλώσσας, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε την ψηφιοποιημένη μορφή του λεξικού [Liddell Scott](#)

1. Αφού μελετήσετε το κείμενο με τη βοήθεια των γλωσσικών σχόλιων, να αποτυπώσετε σε έναν εννοιολογικό χάρτη το περιεχόμενό του: η μία κεντρική έννοια θα είναι τα χαρακτηριστικά του καλού φίλου και η άλλη οι επιλογές των ανθρώπων. Προσπαθήστε να αναδείξετε τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στις δύο έννοιες.

Αν δε γνωρίζετε κάποιο σχετικό λογισμικό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το [Text2Mindmap](#).

2. Μελετήστε ένα απόσπασμα από το έργο «Περί φιλίας» του ρωμαίου ρήτορα και πολιτικού Κικέρωνα (έζησε 106 – 43 π.Χ.) και την πρώτη παράγραφο από τον [11ο λόγο](#) του Αρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως και Πατέρα της Εκκλησίας Γρηγορίου του Θεολόγου (έζησε 329-389 μ.Χ). Συγκρίνετε τις απόψεις των συγγραφέων σχετικά με τη φιλία με τις αντίστοιχες απόψεις του Σωκράτη, όπως αποτυπώνονται στο κείμενο του σχολικού βιβλίου. Με ένα αρχείο της επιλογής σας να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για τα συμπεράσματα της εργασίας σας.
3. Αξιοποιώντας το περιεχόμενο των κειμένων που διαβάσατε στην προηγούμενη άσκηση, να εμπλουτίσετε τον εννοιολογικό χάρτη της άσκησης 1 με νέα στοιχεία που συμπληρώνουν τα χαρακτηριστικά του καλού φίλου.
4. Να εντοπίσετε και να παρουσιάσετε στους συμμαθητές σας επτά έως οκτώ αποφθέγματα ή παροιμίες που έχουν ως θέμα τους τη φιλία μεταξύ των ανθρώπων. Σκεφτείτε τις κατάλληλες λέξεις - κλειδιά που θα χρησιμοποιήσετε στη μηχανή αναζήτησης.

Φύλλο Εργασίας 1 – Ομάδα Γ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Σε οποιαδήποτε φάση της εργασίας σας χρειαστείτε Λεξικό Αρχαίας Ελληνικής

Γλώσσας, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε την ψηφιοποιημένη μορφή του λεξικού [Liddell Scott](#)

1. Αφού μελετήσετε το κείμενο με τη βοήθεια των γλωσσικών σχόλιων, να αποτυπώσετε σε έναν εννοιολογικό χάρτη το περιεχόμενό του: η μία κεντρική έννοια θα είναι τα χαρακτηριστικά του καλού φίλου και η άλλη οι επιλογές των ανθρώπων. Προσπαθήστε να αναδείξετε τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στις δύο έννοιες.

Αν δε γνωρίζετε κάποιο σχετικό λογισμικό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το [Text2Mindmap](#).

2. Μελετήστε το κείμενο «[Για τη φιλία](#)» του Λιβανέζου ποιητή και φιλόσοφου Χαλίλ Γκιμπράν (έζησε 1883-1931 μ.Χ.) και το «[Ποίημα στους φίλους](#)» του Αργεντίνου λογοτέχνη Χόρχε Λουίς Μπόρχες (έζησε 1889-1986 μ.Χ.). Συγκρίνετε τις απόψεις των συγγραφέων σχετικά με τη φιλία με τις αντίστοιχες απόψεις του Σωκράτη, όπως αποτυπώνονται στο κείμενο του σχολικού βιβλίου. Με ένα αρχείο της επιλογής σας να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για τα συμπεράσματα της εργασίας σας.
3. Αξιοποιώντας το περιεχόμενο των κειμένων που διαβάσατε στην προηγούμενη άσκηση, να εμπλουτίσετε τον εννοιολογικό χάρτη της άσκησης 1 με νέα στοιχεία που συμπληρώνουν τα χαρακτηριστικά του καλού φίλου.
4. Να εντοπίσετε και να παρουσιάσετε στους συμμαθητές σας δύο έως τρεις κινηματογραφικές ταινίες, ελληνικές ή ξένες, που έχουν ως θέμα τους τη φιλία μεταξύ των ανθρώπων. Σκεφτείτε τις κατάλληλες λέξεις - κλειδιά που θα χρησιμοποιήσετε στη μηχανή αναζήτησης.

Φύλλο Εργασίας 1 – Ομάδα Δ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Σε οποιαδήποτε φάση της εργασίας σας χρειαστείτε Λεξικό Αρχαίας Ελληνικής

Γλώσσας, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε την ψηφιοποιημένη μορφή του λεξικού [Liddell Scott](#)

1. Αφού μελετήσετε το κείμενο με τη βοήθεια των γλωσσικών σχόλιων, να αποτυπώσετε σε έναν εννοιολογικό χάρτη το περιεχόμενό του: η μία κεντρική έννοια θα είναι τα χαρακτηριστικά του καλού φίλου και η άλλη οι επιλογές των ανθρώπων. Προσπαθήστε να αναδείξετε τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στις δύο έννοιες.

Αν δε γνωρίζετε κάποιο σχετικό λογισμικό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το [Text2Mindmap](#).

2. Μελετήστε τρία άρθρα που δημοσιεύτηκαν τα δύο τελευταία χρόνια στο διαδίκτυο: «[Η φιλία στους εφήβους](#)», «[Πώς να γίνετε καλύτεροι φίλοι με τους φίλους σας](#)», «[Ο κολλητός κάνει καλό στην υγεία](#)». Συγκρίνετε τις απόψεις των αρθρογράφων σχετικά με τη φιλία με τις αντίστοιχες απόψεις του Σωκράτη, όπως αποτυπώνονται στο κείμενο του σχολικού βιβλίου. Με ένα αρχείο της επιλογής σας να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για τα συμπεράσματα της εργασίας σας.
3. Αξιοποιώντας το περιεχόμενο των κειμένων που διαβάσατε στην προηγούμενη άσκηση, να εμπλουτίσετε τον εννοιολογικό χάρτη της άσκησης 1 με νέα στοιχεία που συμπληρώνουν τα χαρακτηριστικά του καλού φίλου.
4. Να εντοπίσετε και να παρουσιάσετε στους συμμαθητές σας τρία έως τέσσερα λογοτεχνικά κείμενα που έχουν ως θέμα τους τη φιλία μεταξύ των ανθρώπων. Σκεφτείτε τις κατάλληλες λέξεις - κλειδιά που θα χρησιμοποιήσετε στη μηχανή αναζήτησης.

Φύλλο Εργασίας 2 (κοινό για όλες τις ομάδες)

Έφτασε η ώρα να δημιουργήσετε το δικό σας ψηφιακό λεύκωμα για τη φιλία. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε όποιο πρόγραμμα διαδραστικής αφίσας γνωρίζετε. Αν δε γνωρίζετε κάποιο σχετικό, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το [Padlet](#).

1. Καταγράψτε τις δικές σας απαντήσεις στο ερώτημα «πώς είναι ο καλός φίλος;» και ενσωματώστε στο λεύκωμά σας σχετικές εικόνες.
2. Μελετήστε όλες τις εργασίες που ετοιμάστηκαν στην προηγούμενη φάση. Επιλέξτε και ενσωματώστε στο λεύκωμά σας μία έως δύο από κάθε προηγούμενη δραστηριότητα.
3. Εμπλουτίστε το λεύκωμά σας με λέξεις και φράσεις της αρχαίας ελληνικής σχετικές με τη φιλία (Μπορείτε να τις αναζητήσετε στα κείμενα προηγούμενων εργασιών).
4. Υποθέστε ότι ο Σωκράτης ζει στη σύγχρονη εποχή κι εσείς είστε μαθητές του, όπως ήταν ο Ξενοφώντας. Ξαναγράψτε το κείμενο του σχολικού βιβλίου (στα νέα ελληνικά), κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές ώστε να φανούν οι απόψεις που θεωρείτε ότι θα εξέφραζε σήμερα ο Σωκράτης για τη φιλία μεταξύ των ανθρώπων.

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Η συγκεκριμένη πρόταση διδασκαλίας μπορεί να αποτελέσει μέρος ενός ευρύτερου Project σχετικά με τη φιλία, στο πλαίσιο μιας ημιτυπικής εκπαιδευτικής δράσης. Στην περίπτωση αυτή το σενάριο επεκτείνεται χρονικά και περιλαμβάνει μελέτη περισσότερων κειμένων, ιδιαίτερα αποσπασμάτων από τα «[Ηθικά Νικομάχεια](#)» του Αριστοτέλη. Μία εναλλακτική εκδοχή θα μπορούσε να εστιάσει στη σύγκριση των αξιών τότε και τώρα. Προτείνεται, επίσης, να αξιοποιηθούν κι άλλες μορφές τέχνης (π.χ. ζωγραφική, θέατρο) και καλό θα ήταν να εμπλουτιστεί το σενάριο με προσωπικές δημιουργίες των μαθητών (ζωγραφιές, ποιήματα, τραγούδια, αφηγήματα).

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το σενάριο στο οποίο βασίζεται η συγκεκριμένη εφαρμογή αξιοποιήθηκε στο σύνολό του και επιτεύχθηκαν σε ικανοποιητικό βαθμό οι στόχοι του. Βασικοί παράγοντες της επιτυχίας κρίνονται από τη μια η άμεση σύνδεση του περιεχομένου με τα ενδιαφέροντα των μαθητών, όπως ήταν αναμενόμενο, και από την άλλη η μεγάλη δεκτικότητα που επέδειξαν τα παιδιά στην ομαδική εργασία, παρά το γεγονός ότι η σχετική εμπειρία ήταν μικρή και οι απορίες στην αρχή πολλές και αγωνιώδεις. Η δεκτικότητά τους ενισχύθηκε στην πορεία από τη γνωριμία τους με κάποια ψηφιακά εργαλεία που δεν γνώριζαν και τους εντυπωσίασαν (εννοιολογικός χάρτης, διαδραστική αφίσα).

Τα σημεία που δυσκόλεψαν τους μαθητές σχετίζονται κυρίως με την ανάγνωση μεγάλων κειμένων και μάλιστα στην οθόνη του υπολογιστή. Το γεγονός ότι οι δραστηριότητες του 1ου Φύλλου Εργασίας δεν τους άφηναν μεγάλα περιθώρια για αντιγραφή - επικόλληση πληροφοριών αποθάρρυνε αρχικά ορισμένους μαθητές, καθώς θεωρούν ως δεδομένη την πρακτική άκριτης μεταφοράς αυτούσιων κειμένων

στις εργασίες που παραπέμπουν σε ψηφιακές πηγές. Να αναφερθεί, επίσης, ότι οι μαθητές των ομάδων που αναζητούσαν λογοτεχνικά κείμενα και ταινίες αρχικά στράφηκαν σε αναζήτηση έργων που παρουσιάζουν τη φιλία των ανθρώπων με ζώα, μολονότι η διατύπωση της άσκησης ήταν σαφής ως προς το περιεχόμενο. Για αυτές τις ομάδες, λοιπόν, χάθηκε πολύτιμος χρόνος, οπότε μειώθηκαν οι απαιτήσεις της άσκησης ως προς τον αριθμό και απαιτήθηκε επιπλέον καθοδήγηση.

Ωστόσο αντικειμενική δυσκολία παρουσιάστηκε στο Φύλλο Εργασίας της Ομάδας Β και στην επεξεργασία του κειμένου του Γρηγορίου του Θεολόγου (άσκηση 2), καθώς οι μαθητές στη φάση αυτή είναι ακόμη ελάχιστα εξοικειωμένοι με κάποια άλλη μορφή της γλώσσας πέρα από την καθομιλουμένη. Σε επόμενη εφαρμογή κρίνεται σκόπιμο είτε να δοθεί η νεοελληνική απόδοση του κειμένου, ώστε να μην αποτελέσει η γλώσσα εμπόδιο στην κατανόηση του περιεχομένου, είτε να αντικατασταθεί με άλλο κείμενο. Στο τέλος, πάντως, οι μαθητές όλων των ομάδων δήλωσαν πως θα ήθελαν να ήταν στην ομάδα που ανέλαβε να βρει σχετικά τραγούδια, καθώς η αναζήτηση τραγουδιών στο YouTube αποδείχτηκε ιδιαίτερα δημοφιλής και ευχάριστη δραστηριότητα. Μια ακόμη δραστηριότητα που φάνηκε να αρέσει στους μαθητές ήταν η σκέψη πως είναι μαθητές του Σωκράτη και γράφουν για τον δάσκαλό τους. Όπως αναφέρθηκε στην τελική συζήτηση, τους εντυπωσίασε η ανάληψη ενός ρόλου (και όχι βέβαια η υποχρέωση να γράψουν κείμενο).

Στον απολογισμό της όλης δραστηριότητας η πλειοψηφία των μαθητών εκφράστηκε θετικά και για την ομαδική εργασία, γιατί μπορούσαν να μιλάνε στο μάθημα χωρίς να δέχονται παρατήρηση, όπως είπαν, αλλά και για την εργασία με υπολογιστές που κάνει το μάθημα πιο ενδιαφέρον. Η καλύτερη στιγμή, όμως, ήταν η τελική συζήτηση για τον ρόλο της φιλίας στη ζωή του ανθρώπου, όπου ειπώθηκαν πολύ ωραίες σκέψεις και κλείσαμε με το απόσταγμα όσων μελέτησαν: οι φίλοι είναι πολύτιμοι και για αυτό δυσεύρετοι.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Cole, M. & S.Cole. 2002. *Η ανάπτυξη των παιδιών*. Τόμος Γ: *Η εφηβεία*. Μτφρ. Μ. Σόλμαν. Αθήνα: Τυποθήτω.

Foulin, J. & S.Mouchon. 2001. *Εκπαιδευτική Ψυχολογία*. Μτφρ. Μ. Φανιουδάκη. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Kalantzis, M. & B.Cope. 2008. *Οι Αρχές της Μάθησης Μέσω Σχεδιασμού*.

<http://neamathisi.com/learning-by-design/lbd-principles> [30/11/2013]

Κουτσογιάννης, Δ. 2007. *Πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού νέων εφηβικής ηλικίας και (γλωσσική) εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/ict/teens/index.html

Ράπτης, Α. & Α. Ράπτη. 2004. *Μάθηση και διδασκαλία στην εποχή της πληροφορίας – Ολική Προσέγγιση*. Αθήνα: εκδ. Α. Ράπτη.

Vygotsky, L. 2008. *Γλώσσα και Σκέψη*. Αθήνα: Γνώση.